

SNERTEN

Infoskriv frå Norsk Langeleikforum

Nr. 20
September 2020
Årgang 11

Fleire instrument kjem! Intervju med instrumentmakar Oddrun Hegge

- Langeleikøving i coronaens tid
- Klangen før fela 2020
- Historiske avisutklypp
- Dextra Musica, søknadsinfo

Kjære alle langeleikvenner:

Vel overstått sommer til alle! Regner med at de fleste som meg nok ikke har tatt de store utenlandsreisene i sommer, men i stedet har opplevd hva Norge har å by på som ferieland. Jeg synes at det har vært fint å kunne tatt det litt mer med ro, og kanskje kommet til den konklusjonen at det egentlig var ganske greit å bare feriere «hjemme». For vi har jo opplevd en ganske spesiell vår: korona-situasjonen har bydd på utfordringer for de aller fleste av oss, og vi har måttet tilpasse oss både hjemmekontor og hjemmeskole, og våre vanlige aktiviteter har måttet vike. Våren 2020 kommer vi nok alltid til å huske. Men det er også en situasjon som har fått frem mye av det fine i det norske samfunnet: fra kreativitet og nye måter å gjøre ting på, til vår omtanke og omsorg for hverandre.

Det så ut til at situasjonen var mer normalisert før sommeren, men den siste tiden har vist at det raskt kan utvikle seg i en annen retning. Vi i styret i Norsk Langeleikforum har tatt dette innover oss: vi har styremøter på ZOOM, som fungerer flott: det er hyggelig å se alle, og alle i styret kan delta, selv om vi sitter på forskjellige steder i landet. Langeleikgruppen i Oslo tok også i bruk ZOOM i vår og hadde langeleiksamlinger på nettet! Du kan lese mer om erfaringene med dette i denne utgaven av Snerten. Vi har også måttet utsette de aktivitetene vi hadde planlagt høsten 2020, som kurs og langeleiksamling på NaKuHel i Asker: et flott senter for natur, kultur og helse som hadde passet ypperlig for langeleikkurs. Men i stedet for kurs der i høst, så forskyver vi det til våren: vi tenker at dette stedet hadde passet flott for både årsmøte, kurs og andre aktiviteter, så da satser vi på at våren 2021 blir mer «normal» og at vi kan arrangere dette.

Våren 2020 på aktivitetsfronten endte med «Klangen før fela», som fant sted 24.-26. januar på Riksscenen. Arrangementet var en stor suksess med tre instruktører fra ulike tradisjoner som holdt kurs i langeleik: Magnhild Karsrud, Gunnlaug Lien Myhr og Solveig Vatn Weissner. Det var mange påmeldte til kursene, og hele helgen var stappfull av mange spennende aktiviteter. Neste gang blir forhåpentligvis i 2022.

Vi minner ellers om stipendet: Norsk Langeleikforum har opprettet et stipend til langeleikutøvere og instrumentbyggere mellom 15 og 26 år. Stipendet kan finansiere kurs, undervisning eller annet som gir inspirasjon og kunnskap. Søknadsfrist neste gang er 1.november.

Da håper jeg alle får en fin høst: ta vare på hverandre både med og uten og langeleik!

Hilsen Lise K. Meling, leder.

Fleire instrument kjem

Instrumentmakar Oddrun Hegge har laga ei mengd nye, gode instrument. Ingen av dei er like og alle ber ei lita personleg helsing frå makaren.

Tekst Knut Aastad Bråten | Foto Knut Aastad Bråten og Valdresmusea

Oddrun Hegge er kjent for dei fleste i langeleikmiljøet, og ber instrumentmakararven vidare etter både far sin Ingvar, og etter Olav Viken. I fleire år arbeidde ho på Valdres folkemuseum på Fagernes. I dag har ho eigen verkstad heime på Haugtun i Aurdal. Dei siste åra har ho ferdigstilt fleire leikar etter far sin, og ho har utvikla nye.

– Det finst mange registreringar av langeleikar, og mangfaldige modellar. Det er med andre ord gode grunnar for å avvike frå den modellen som har vore idealet dei siste 150 åra, og sjå samtida som eit ledd i den rike 500 års historia. Det minskar iallfall ærefrykta for å dra dekorlinene litt annleis, fortel ho.

– *Kva vil kundane ha?*

– Val av modell blir styrt av etterspurnad. Sidan gjeldande modell er godt funksjonell, held eg meg innan ramma, men prøvar å gje dei individuelle dekortrekk. Eg strevar aldri etter å gje dei lik lengde, breidde, dimensjon eller materialval. Men eg riggar dei nokså like. Det er truleg difor det er vanskeleg for kunden å plukke ut sin kjæraste, dei har alle kvar sin sjarm, men er like å tukle med.

– *Er det interesse for instrumenta?*

– Det var godt å ha siste serie ferdig og få minka på bestillingslista. Eg har ikkje turt å gå ut og marknadsføre vidt. Sjølv om eg jobbar best under press, har eg begrensa plass og kapasitet. Men det var artig å få tilbagemelding frå både USA og Nederland på Facebook-sida til forumet. Det har vore nokre spesialbestillingar frå elevar ved Norges Musikkhøgskole siste par åra. Då fordrar tett kontakt med kundane i byggjeprosessen. Og skalaen er også deira ynskje og ansvar.

– *Blir det fleire, nye instrument?*

– Ja, eg har materialar som ventar, og eg har fleire bestillingar. Den neste blir ein gudbrandsdalsmodell. Denne skal byggjast av orgelpiper. Du stussar, - ja, det er trepiper med gode dimensjonar, piper frå gamle orgelet i Dombås kyrkje som blir forfremma.

– *Mange tek kontakt med deg som instrumentmakar. Kva slags kvalitetar i instrumenta er dagens utøvarar opptekne av?*

– No går diskusjonen mest om talet på strenger. Er det fordel eller ulempe med den niande strengen? Åtte strenger gjev utan tvil ein klarare melodi. Det blir elles mykje smak, spelestil og vane, men det er greitt å gje kundane valet. Elles er eg glad i spesialoppdrag, moro å kunne tilfredsstille ein kunde som har sine egne mål for tonalitet, modell og instrumentidentitet, fortel Oddrun.

Oddrun arbeidde ved instrumentverkstaden på Valdres Folkemuseum i åra 1987–2000, fyrst i lære hjå instrumentmakar Olav Viken (1921–2005), inkludert eit studieopphald i Nürnberg i Tyskland. Hegge sin produksjon teller om lag 35 langeleikar og 10 hardingfeler, alle nybygde instrument. I tillegg kjem eit uttal reparasjonar og vedlikehald av eldre instrument.

Det er kjent for dei fleste at Oddrun er frå ein familie med sterke folkemusikktradisjonar, både som utøvarar og som instrumentmakarar. Ho har sjølv vore med å bana veg for det store utviklingsarbeidet med å gjenreise mangfaldet i ein eldre instrumenttradisjon. I 1997 ferdigstilte ho ein serie basert på ein 1700-tals langeleik frå Vestre Slidre. Ho er dessutan ein av få kvinnelege instrumentmakarar i Noreg. Ho haustar stor respekt i folkemusikkmiljøet i Noreg og instrumenta hennar er rekna for å vere av dei beste.

Langeleiksamspill ved hjelp av høyere makter?

I våres har langeleikgruppa i Oslo måttet omstille seg, som alle andre. Vi fryktet en stillferdig, kjedelig og ensom tid, men ved hjelp av det store internettet er det mye som kan gå seg til. Brit Totland ringte meg og fortalte begeistret om muligheten for å fortsette langeleikfellesskapet på Zoom eller Meetings, de nye, hippe videoplattformene som alle og enhver kunne slenge seg på. Vel og merke har noen av oss vært prisgitt familiemedlemmer eller ektefeller som har kunnet bistå med det tekniske, og sannelig satt vi der sammen, men i hver vår stue.

Jeg var hjemme i Valdres, og en tur innom svigers i Lier, hvor internett kunne vært hakket bedre. Familiemedlemmer har rett og slett måttet stemme seg inn på langeleikspill i stuene, der internett-ruteren ofte er plassert, slik at lydoverføringen ble så god som mulig. Vi har samlet oss rundt disse ruterne slik vi midtvinters samler oss rundt peisen - noe hyggelig og gammeldags midt i alt det moderne.

Låttene vi lærte oss og spilte på var vårens velkomstlåtter. Blant flere vart det en sjølkomponert lått ved navnet Fossefall, Marsj i april etter Marit Steinsrud og Stein Villa, og seksåttendelshallingen Lea de lea de, gamle Ola. Jeg kunne se det rykke i

dansefoten hjemme i stua. Skulle tro om det ikke var flere husstander rundt om som nå danset våren velkommen.

Men det var ikke bare fryd og gammen. Som nevnt var vi avhengig av godt internett, og noen øvelser bar preg av hakkete overføringer og varierende lydkvalitet. Vi manglet også en god og pratsom kaffepause, selv om det vart tid til litt prat innimellom. Og det var gledelig å høre om folks prosjekter og hverdagsliv med all tida vi nå hadde til overs, være seg dansedukker til langeleiken i sauens skikkelse (så klart spel-sauen) som dansa til langeleikspillet, andre korona-musikkprosjekter som samlet mennesker fra verden over, og ikke minst skapelsen av 3D-printede plastikkbukkehorn.

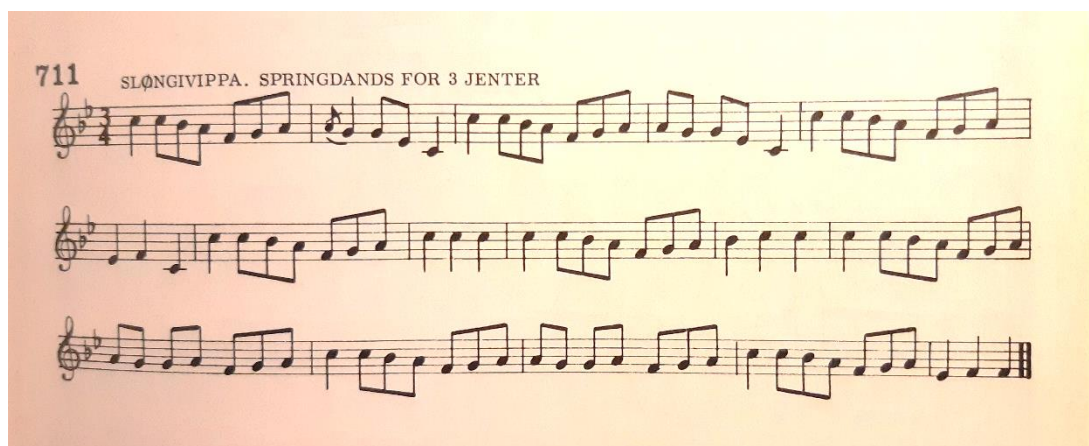
Langeleiktreffa har på sett og vis også blitt mer nakne med Zoom. Det foregikk nemlig slik at det jeg spilte ble overført til de andre i gruppa så de kunne spille med. Dette igjen medførte at vi alle kunne høre oss selv mye bedre enn vi vanligvis gjør, og det var viktigere enn tidligere at jeg ikke spilte feil, eller "nye varianter", som ville forvirre. I det fysiske fellesskapet kan vi lene oss mer på hverandre, og "feilene" våre rettes opp i det større samspillet. Og så vil jeg takke alle langeleikspillerne for deres engasjement rundt å lære nye låtter og også hvilke låtter som skal læres. Ikke minst takker jeg, med de andre i gruppa, for arbeidet som legges ned med å notere tablaturslik Guri Svindahl har gjort under langeleikårene jeg har hatt i Oslo. Jeg gleder meg til høstens samlinger som forhåpentligvis blir i Nordahl Bruns Gate, selv om det å spille sammen på Zoom også var kjekt.

God høst til dere alle! Spill og dans den velkommen, det skal hvert fall jeg gjøre.

Solveig Vatn Weissner

For dei notekunnige

Denne noten finst i Toner fra Valdres av Øystein Gaukstad. Låtten Sløngivippa, springdans for 3 jenter er oppteikna etter Ragnhild O. Viken.

Klangen før fela 2020

Tekst og foto: Brit Totland og Inger Ellen Kolbjørnsen

24.-26. januar arrangerte Norsk Lur- og Bukkehornlag, Norsk Langeleikforum, Norsk Munnharpeforum, Norsk Kvedarforum, og Juoigiid Searvi kurshelg på Riksscenen. Som årene før var det kurs i kveding, munnharpe, langeleik, harpe, seljefløyte, bukkehorn og lur. Nytt av året var joik, med mange interesserte deltakere.

I tillegg til kurs lørdagen og søndagen kunne helgen by på konserter, foredrag og instrumentmarked, og presentasjon av instrumentmakerne selv. Her fant man bukkehorn, seljefløyter, sjøfløyter, lur, langeleik, lyre, munnharpe, og harpe.

Det var til sammen 15 deltakere som fikk lære mer om langeleikspill. Magnhild Karsrud var lærer for fem barn. De ga oss en flott oppvisning på scenen på søndagen. Solveig Vatn Weisser var lærer for nybegynnere, mens Gunnlaug Lien Myhr lærte fire deltakere låter i Hallingdaltradisjon.

”Klangen før fela” er et møtested der man kan hente inspirasjon og der det skapes kontakt mellom musikkutøvere på ulike instrumenter. Også i år ble instruktørene utfordret til å tolke ulike musikkstykker i sesjonen «Fra note til fremføring»

Dette ga et innblikk i hvordan instrumentenes utforming bidro til utvikling av stykket i mange retninger. Dette er et interessant innslag, som kan gjentas. Slik kan langeleikspillere inspireres både til å dypdykke i og forstå egen tradisjon, men også la seg inspirere til å spille på nye måter.

Takk til alle som gjør et slikt arrangement mulig: Kurslærere, kursdeltagere, Arbeidsgruppa med representanter fra fem lag og fora, Riksscenen og Øvingshotellet.

Historiske avisutklipp fra avisa Valdres

Ola Brenno (1865 – 1957)

Foto: Ukjent. Valdresmusea. Digitalmuseum

«Oslo kringkasting hadde 1. pinsedag kl 9.45 em. Besøk av Ola Brenno og hans langeleik. Han hadde denne kveld det største antall tilhørere, han har hatt.

5 av hans peneste glansnumre blev slynget ut i det ganske land denne høitidskveld.

Her paa Fagernes blev de optatt av elektriker O. Løkkens 7-lampers radioapparat med høittaler.

Hans tale hørtes tydelig og langeleikens strenge klang vakkert og i full harmoni, saa det var en stor fornøielse aa høre den bekjente langeleikspiller.»

Andreas Hauge (1864 – 1950)

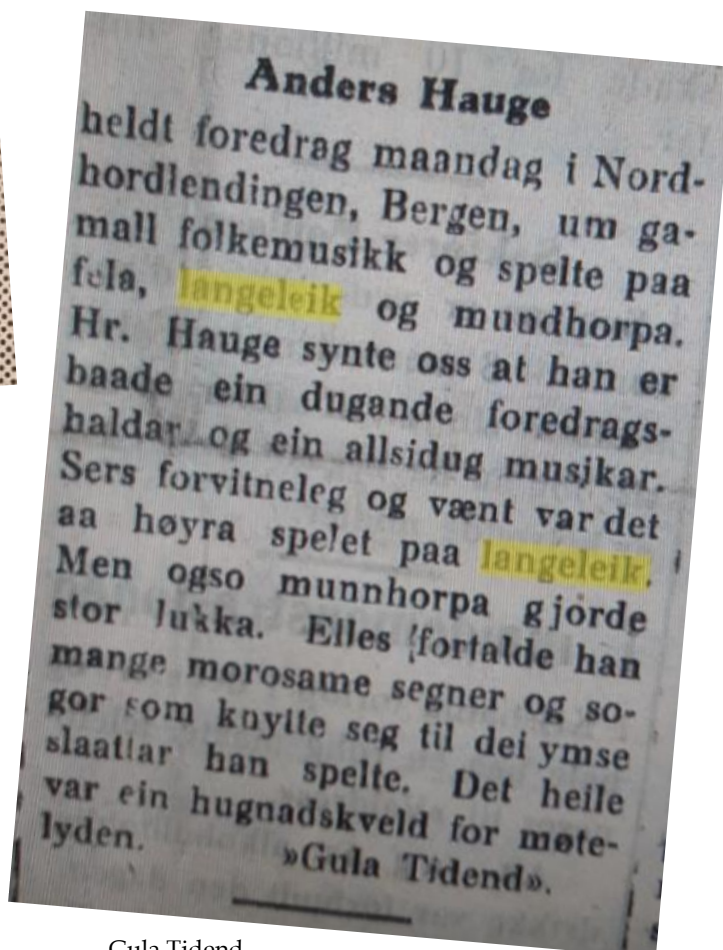
Andreas Hauge hadde tradisjonsmusikken sin mellom anna frå Ringestad i Vestre Slidre.

Familietradisjonen til Andreas Hauge var ein viktig informant for folkemusikksammlaren Arne Bjørndal, som skreiv ned tradisjonsopplysningar, låttar og viser etter han.

Som vi ser av avisutklippa under var han rundt og underheld med musikken sin. Vi kjem tilbake med fyldigare omtale i eit seinare nummer.

«Valdres»

Gula Tidend

Dextra Musica har ei unik samling musikkinstrument som blir stilt til disposisjon for norske musikarar. Samlinga omfattar eit titals hardingfeler og tre langleikar. Dextra Musica søker musikarar som ynskjer å låne dei tre leikane. Musikarane må vere på eit høgt nivå, og dei må ha ynske om å bidra positivt til musikklivet i Noreg. Som musikar med eit av våre instrument deltek du på konsertar og aktivitetar retta mot barn og unge, for slik å bidra til auka rekruttering til folkemusikk og folkedans i Noreg.

Meld interessa di til lpb@sparebankstiftelsen.no innan 1. oktober 2020. Meir informasjon får du ved å kontakte Lars Petter Bjerkeset på telefon 47 26 70 41.

Dextra Musica er eit dotterselskap av Sparebankstiftelsen DNB og har sidan 2006 kjøpt verdifulle strykeinstrument som dei låner ut til dyktige musikarar. Målet er at utlånet skal utløyse gode krefter for norsk musikkliv og auke interessa for folkemusikk og folkedans.

Styret i NLF 2020

Leder	Lise Karin Meling	91662438
Sekretær	Inger Ellen Kolbjørnsen	993 62 138
Kasserer	Brit B. Totland	934 15 674
Styremedlem	Gøril Ramo Håve	416 02 540
Styremedlem	Håvard Bergheim	911 83 307
Varamedlem	Inger Frøydis Bakken	918 30 447
Varamedlem	Karine Granli	971 31 760
Varamedlem	Solveig Vatn Weissner	991 29 936

Heimeside: www.langeleikforum.no
facebook: [Norsk langeleikforum](#)
e-post: langeleikforum@gmail.com

Medlemspengar 2020: 200 kr
Kontonr. 1503.14.71807